

1. Demografický vývoj

Územní změny, sídelní struktura

Základními územními samosprávnými celky jsou obce dělí se na venkovské obce a města

S účinností od 1. ledna 2000 na základě ústavního zákona č. 347 bylo na území České republiky zřízeno 14 **vyšších územních samosprávních celků**, z nichž jeden tvoří Plzeňský kraj vymezený územím okresů Domažlice, Klatovy, Plzeň-město, Plzeň-jih, Plzeň-sever, Rokycany a Tachov. Následně bylo v červnu 2002 zákonem č. 314 stanoveno v Plzeňském kraji 35 obcí s pověřeným obecním úřadem a 15 obcí s rozšířenou působností, které do jisté míry převzaly kompetence a pravomoci zrušených okresních úřadů. Základními územními samosprávnými celky jsou obce dělí se z hlediska osídlení na venkovské obce a města.

V důsledku integračních a desintegračních procesů měl vývoj sídelní struktury proměnlivý charakter

Vývoj **sídelní struktury** Plzeňského kraje měl v uplynulých letech značně proměnlivý charakter provázený integračními (slučování malých obcí) a desintegračními procesy (zánik a rušení některých částí obce). Po poválečné stabilizaci bylo na území kraje v roce 1961 celkem 773 obcí, po roce 1970 se jejich počet v důsledku integrace radikálně snížil, a to až na 307 obcí v roce 1980. Nejméně obcí měl Plzeňský kraj v roce 1990, a to pouhých 258. Návrat k demokratickým principům rozhodování vnesl v 90. letech změny i do samosprávy měst a obcí. V důsledku zvyšování pravomoci a odpovědnosti měst a obcí se některé menší obce znovu osamostatnily a k 1. 1. 1991 měl Plzeňský kraj již 445 obcí. Proces vzniku dalších samostatných obcí pokračoval až do roku 1994, kdy dosáhl počtu 507. Od roku 2003 se počet obcí stabilizoval na čísle 501.

V roce 2022 bylo v Plzeňském kraji 501 obcí, z toho 57 měst a 12 městysů

I v roce 2022 bylo v Plzeňském kraji 501 **obcí** (tj. 64,8 % stavu v roce 1961), 1 538 částí obcí, 57 obcí se statutem města a 12 městysů. Počet obcí se statutem města vzrostl od roku 2000 o téměř čtvrtinu. Území kraje je rozděleno do sedmi územních celků (okresů), z nichž největší plochu zaujímá okres Klatovy (25,4 %), následuje okres Tachov (18,0 %) a Plzeň-sever (16,8 %). Z hlediska **hustoty osídlení** jsou nejdříve osídleny okresy Tachov (jen 41,3 obyvatel na km²), Klatovy a Domažlice, tedy pohraniční okresy s velmi nízkou obydleností (Šumava, Český les). Na druhé straně poměrně hustě zalidněné jsou okresy sousedící s okresem Plzeň-město, tj. Rokycany (76,5 obyvatel na km²), Plzeň-jih a Plzeň-sever. V okrese Plzeň-město, zahrnujícím převážně město Plzeň a jeho periferie, žila trvale k 31. 12. 2022 třetina (33,3 %) veškerého obyvatelstva Plzeňského kraje, přestože tento okres zaujímá nejmenší rozlohu v rámci kraje (jen 3,4 %).

Kraj má v rámci ČR třetí největší rozlohu, ale je i třetím nejdříve zalidněným regionem

Svou **rozlohou** 7 649 km² je Plzeňský region třetím největším krajem v České republice po Středočeském a Jihočeském kraji, avšak počtem obyvatel se řadí na osmé místo v ČR. Hustota obyvatel v kraji představuje 79,1 obyvatel na km², jsme tedy třetím nejdříve zalidněným regionem v rámci ČR (hustota v ČR činí 137,3 obyvatel na km²). Druhou nejnižší hustotu dosahuje Kraj Vysočina (75,7) a nejnižší hustotu mají naši sousedé, Jihočeský kraj (64,9). Nejnižší hustoty v rámci našeho regionu dosahují okresy Tachov (41,3 obyvatel na km²) a Klatovy (44,6 obyvatel na km²), nejvyšší samozřejmě okres Plzeň-město.

Zrušením vojenského újezdu Brdy došlo k nárůstu katastrální výměry některých obcí z SO ORP Blovice a Rokycany

Na základě zákona č.15/2015 Sb., o hranicích vojenských újezdů ve znění pozdějších předpisů, byl k 1. 1. 2016 zrušen vojenský újezd Brdy a jeho části katastrálního území připojeny k následujícím obcím (část první, § 1, odst. 2): z ORP Blovice Borovno, Spálené Poříčí, Míšov a z ORP Rokycany Dobřív, Mirošov, Strašice, Skořice, Štítov, Trokavec a Těně. Katastrální výměra těchto obcí byla připojením území zrušeného vojenského újezdu navýšena nejvíce u obcí Strašice (o 2,7 tis. ha), Skořice (o 2,0 tis. ha), Těně (o 1,6 tis. ha) a Dobřív (o 1,5 tis. ha).

Naopak nejméně se dotklo toto připojení části území vojenského újezdu Brdy obce Trokavec, kde se výměra zvýšila jen o 16,9 ha.

Podle územních změn se od 1. 1. 2021 musí každý správní obvod nacházet na území jednoho okresu

Zákon č. 51/2020 Sb., o územně správním členění státu a o změně souvisejících zákonů ze dne 29. ledna 2020 byl zveřejněn v částce 22/2020 Sbírky zákonů. Tento zákon nabyl účinnosti dne 1. ledna 2021. Podstatou nového zákona je sjednocení právní úpravy členění státu a **akceptování skladebnosti administrativně správních územních celků**. Současných třinácti samosprávných krajů je členěno na správní obvody obcí s rozšířenou působností (SO ORP), kterých je 205. Okresy jsou zachovány a jejich území je vymezeno pomocí SO ORP, jež v rámci územního členění představují optimální základ pro vymezení správních jednotek pro mikroregionální uspořádání veřejné správy. V současnosti se každý správní obvod musí nacházet na území pouze jednoho okresu.

Změny v Plzeňském kraji se týkají okresů Domažlice a Plzeň-jih

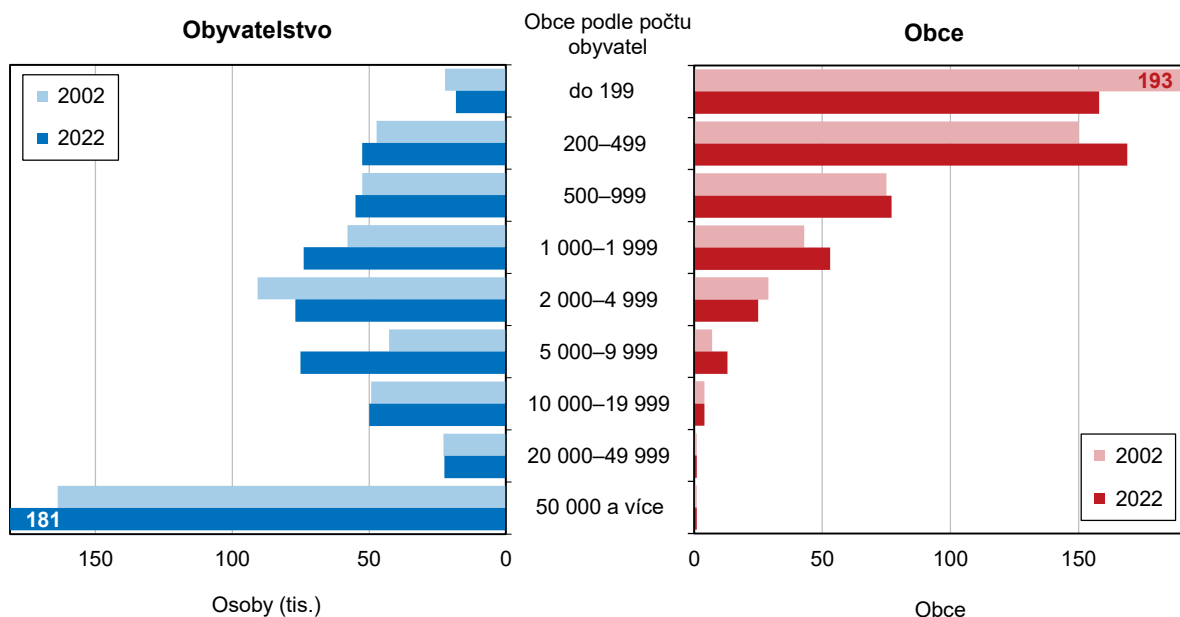
V Plzeňském kraji se změna územní struktury týkala okresů **Domažlice** a **Plzeň-jih**. Z okresu Domažlice došlo k přesunu 1 města a 8 obcí do okresu Plzeň-jih, nově má tedy jen 76 obcí a menší rozlohu. Naopak Plzeň-jih se zvětšil, zvýšil se jeho počet obyvatel a tvoří jej nyní celkem 99 obcí.

Podíl městského obyvatelstva činil v roce 2022 více jak dvě třetiny obyvatelstva celkem

Z hlediska struktury osídlení měst a venkovských obcí připadá v roce 2021 na městské obyvatelstvo 66,7 % obyvatel z celkového počtu a na obyvatele venkovských sídel pouhých 33,3 %. Plzeňský kraj má celkem 57 obcí se statutem **města** (tj. 11,4 % z celkového počtu obcí v kraji), z toho 38 měst má méně obyvatel než 5 tisíc. Významnou skupinu tvoří čtyři města s počtem obyvatel od 10 do 20 tisíc (Sušice, Domažlice, Tachov a Rokycany), město Klatovy s 22 496 obyvateli je jediným městem v kraji s počtem obyvatel nad 20 tisíc. Největší krajské město Plzeň patří do skupiny měst, ve kterých bydlí více než 100 tisíc obyvatel, k 31. 12. 2022 zde žilo 181 240 obyvatel, meziročně došlo k nárůstu o 7,4 %.

Graf 1.1 Sídlní struktura Plzeňského kraje v letech 2002 a 2022 (stav k 31. 12.)

Zdroj: ČSÚ

Vývoj počtu obyvatel

Počet obyvatel kraje výrazně vzrostl

I když je Plzeňský kraj svojí rozlohou třetím největším krajem v ČR, z hlediska počtu obyvatel (605,4 tis.) se řadí na osmé místo a s hustotou 79,1 obyvatel na 1 km²

je dokonce třetí nejhorší mezi kraji. K 31. 12. 2022 žilo v Plzeňském kraji celkem 605 388 obyvatel, z toho 50,9 % tvořily ženy. Meziroční nárůst byl způsoben zejména vlivem přírůstku stěhováním. Od roku 2010 se **celkový přírůstek** převážně zvyšuje zejména vlivem vyššího migračního přírůstku. Na celkovém přírůstku v regionu se nejvíce podílely okresy Plzeň-město a Tachov.

Počet obyvatel se meziročně zvýšil o 4,6 %

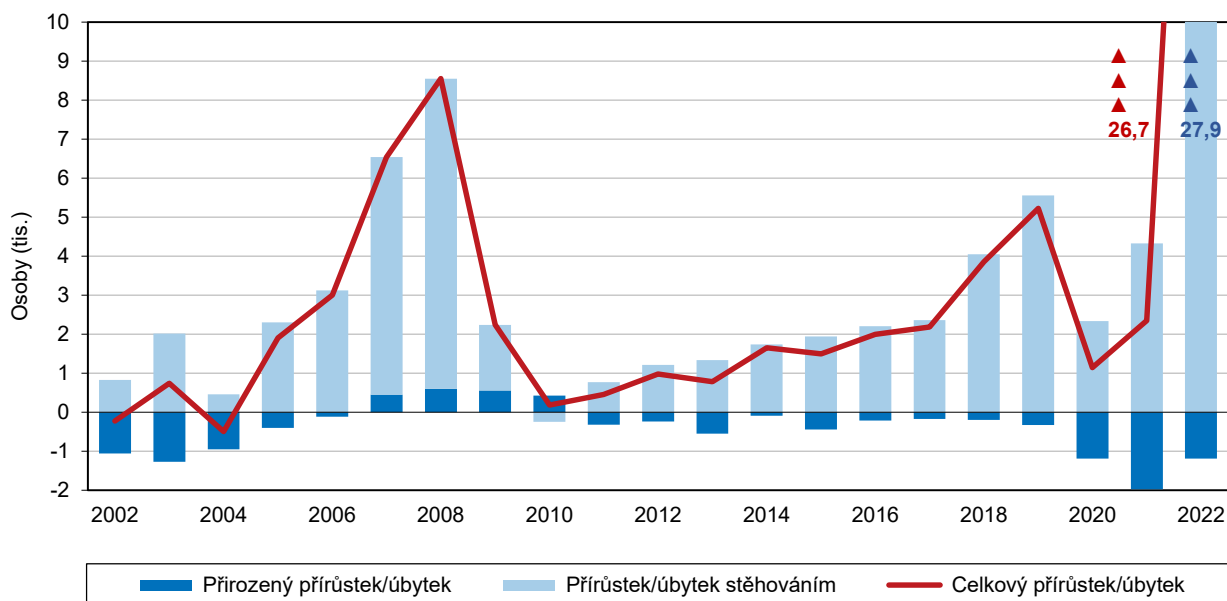
Plzeňský region stejně jako všech 13 dalších krajů v ČR zaznamenal meziroční **nárůst počtu obyvatel**, v porovnání s ostatními kraji byl čtvrtý nejvyšší. Nejvýraznější navýšení zaznamenaly kraje Středočeský, Hl. město Praha a Jihomoravský. Naopak nejnižší nárůst byl vykázan ve Zlínském a Moravskoslezském kraji. V rámci Plzeňského kraje došlo k nárůstu počtu obyvatel ve všech sedmi okresech, nejvíce v okresech Plzeň-město (o 130 110), Tachov (o 3 965) a Plzeň-sever (o 2 403 osob). V kraji celkem se počet zvýšil dokonce o 26 681 lidí, tedy meziročně o 4,6 %.

V kraji opět převažoval počet zemřelých nad živě narozenými

Přirozený přírůstek/úbytek¹ dosáhl v roce 2022 absolutně hodnoty -1 189 osob, což značí převahu zemřelých nad živě narozenými. Ve srovnání s předchozím rokem (-1 979 osob) se hodnota tohoto ukazatele výrazně snížila. V přepočtu na tisíc obyvatel dosahuje přirozený přírůstek hodnoty -2,0 ‰ a řadí Plzeňský kraj na desáté místo v ČR. Přirozený přírůstek dosáhl záporných hodnot ve všech okresech kraje. Nejvýraznější přirozený úbytek byl zaznamenán v okrese Klatovy, kde zemřelo o 325 osob více, než se narodilo.

Graf 1.2 Pohyb obyvatel v Plzeňském kraji

Zdroj: ČSÚ

Migrační přírůstek se oproti roku 2021 významně zvýšil

V časové řadě od roku 2011 nabývá **migrační přírůstek²** kladných hodnot, při dlouhodobém porovnání jeho hodnota poklesla jen mezi roky 2019 a 2020, pak opět meziročně rostla, mezi roky 2021 a 2022 pak velice významně. Do Plzeňského kraje se během roku 2022 přistěhovalo 32 375 osob, z toho 28 370 z ciziny, tj. 87,6 % z přistěhovalých celkem. Z celkového počtu přistěhovalých v kraji bylo jen 41,7 % mužů, což je změna, neboť dlouhodobě mezi přistěhovalými převažovali právě muži.

¹ Rozdíl mezi počtem živě narozených dětí a celkovým počtem zemřelých osob za stejné období a území

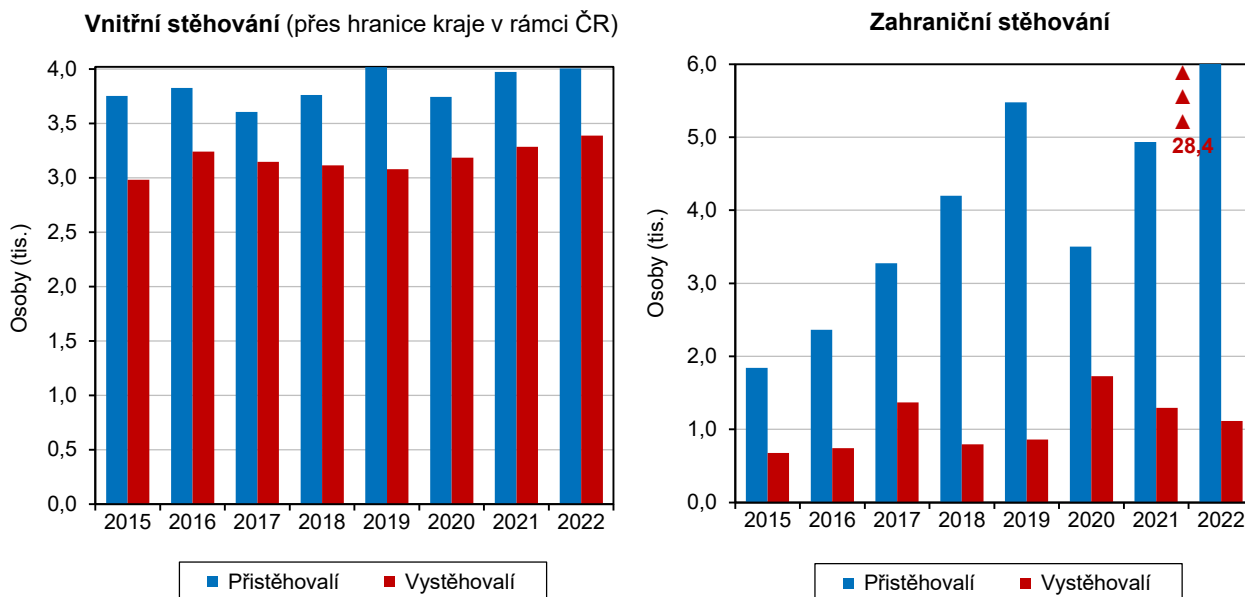
² Rozdíl počtu přistěhovalých a vystěhovalých osob za stejné období a území

Z regionu se naopak vystěhovalo celkem 4 505 osob (muži tvořili 53,4 %), z toho 1 117 (tj. 24,8 %) do ciziny. Přistěhovalých i vystěhovalých v regionu bylo nejvíce ve věkové skupině 25–39 let (31,2 resp. 41,7 %). Přírůstek stěhováním dosáhl hodnoty 27 870, což je velký rozdíl oproti předchozímu roku, kdy činil jen 4 328.

Graf 1.3 Migrace v Plzeňském kraji

Zdroj: ČSÚ

Téměř dvě třetiny cizinců v Plzeňském kraji tvoří Ukrajinci

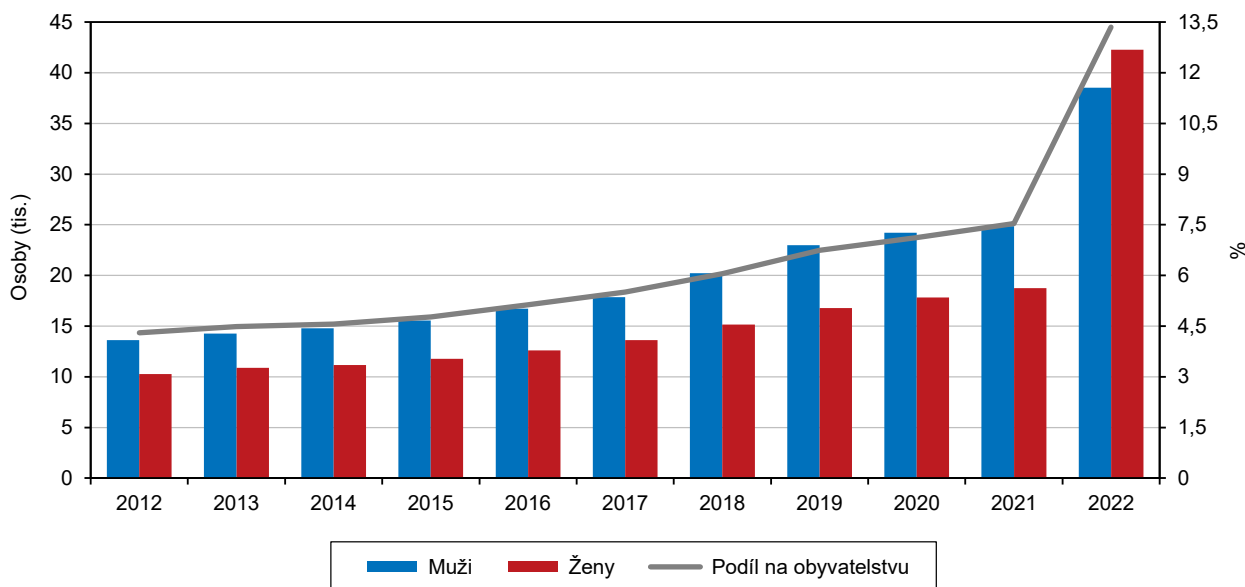
Na území Plzeňského kraje žilo k 31. 12. 2022 celkem 80 814 **cizinců** (bez azylantů), tj. 13,3 % z celkového počtu obyvatel v regionu. Z celkového počtu cizinců na území ČR představuje skupina cizinců žijící v Plzeňském kraji 7,3 % (čtvrtý nejvyšší podíl v celorepublikovém srovnání). Z hlediska státní příslušnosti nejvyšší zastoupení mají Ukrajinci (tvořili téměř dvě třetiny, tj. 63,9 %), dále státní příslušníci Slovenska (9,6 %), Vietnamu (7,8 %), Bulharska (3,9 %) a Rumunska (3,6 %). Počet občanů z Německa postupně klesá, ještě v roce 2016 tvořili 8,0 % všech cizinců v kraji, v roce 2022 je to již jen 1,3 %.

Více než polovina cizinců v kraji žije v Plzni-městě

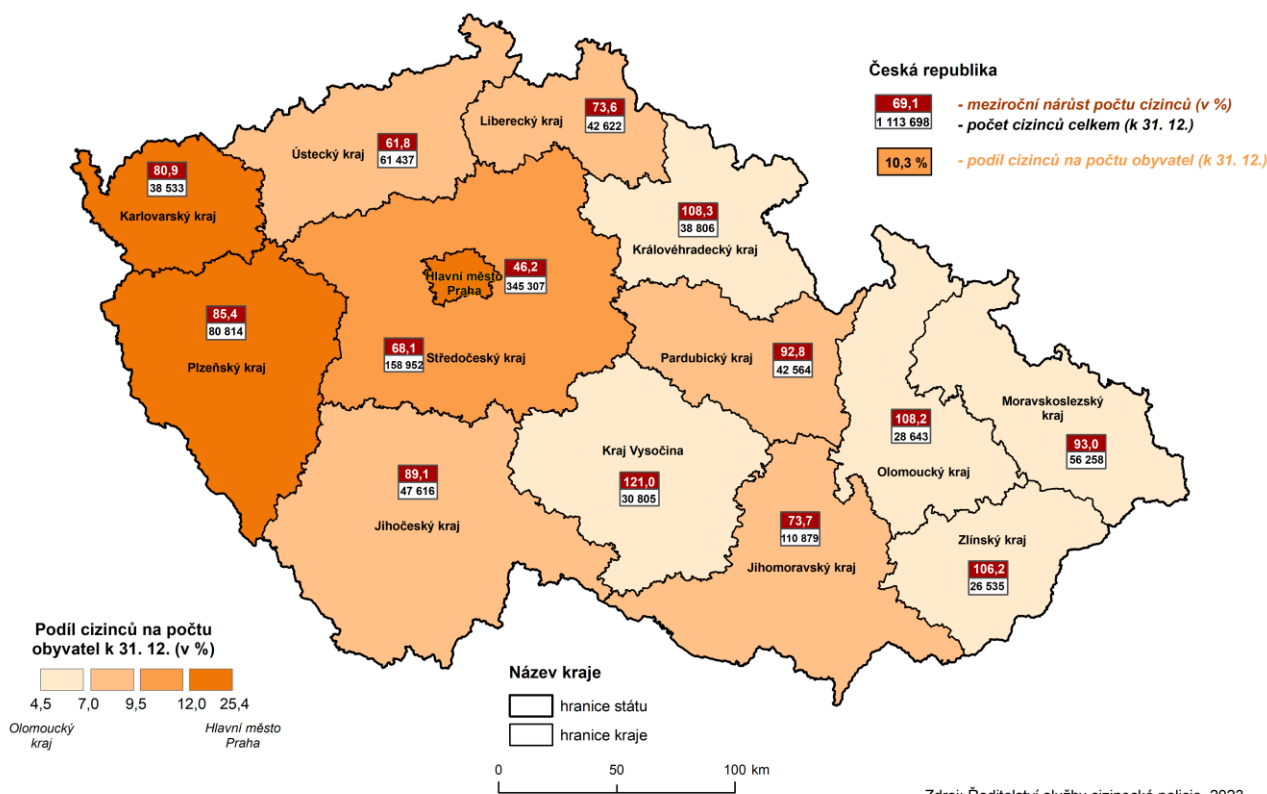
Více než polovina cizinců z celkového počtu v kraji žije na území okresu Plzeň-město (51,2 %). V celém kraji došlo ke zvýšení počtu cizinců dokonce o 85,4 % oproti roku 2021, nejvíce pak na Klatovsku (o 104,3 %) a Tachovsku (o 103,2 %). K nárůstu došlo ve všech sedmi okresech kraje, nejméně, ale stále výrazně, se počet cizinců meziročně zvýšil na Rokycansku (o 67,2 %). Ve všech okresech dominovali v roce 2022 Ukrajinci, nejvyšší podíl Ukrajinců na všech cizincích daného okresu celkem byl zaznamenán v Plzni-městě (65,9 %) a na Rokycansku a Tachovsku (shodně 64,8 %). Na druhé místo se u pěti okresů zařadili Slováci, jejich nejvyšší podíl na všech cizincích okresu byl zaznamenán v okrese Plzeň-sever (14,8 %). U dvou okresů převažovali po Ukrajincích cizinci vietnamské národnosti (Domažlice 22,2 % a Tachov 10,9 %).

Graf 1.4 Cizinci (bez osob s platným azylem) v Plzeňském kraji (stav k 31. 12.)

Zdroj: ČSÚ

Cizinci podle krajů k 31. 12. 2022

Demografické události, naděje dožití

Celkový počet sňatků v kraji meziročně vzrostl

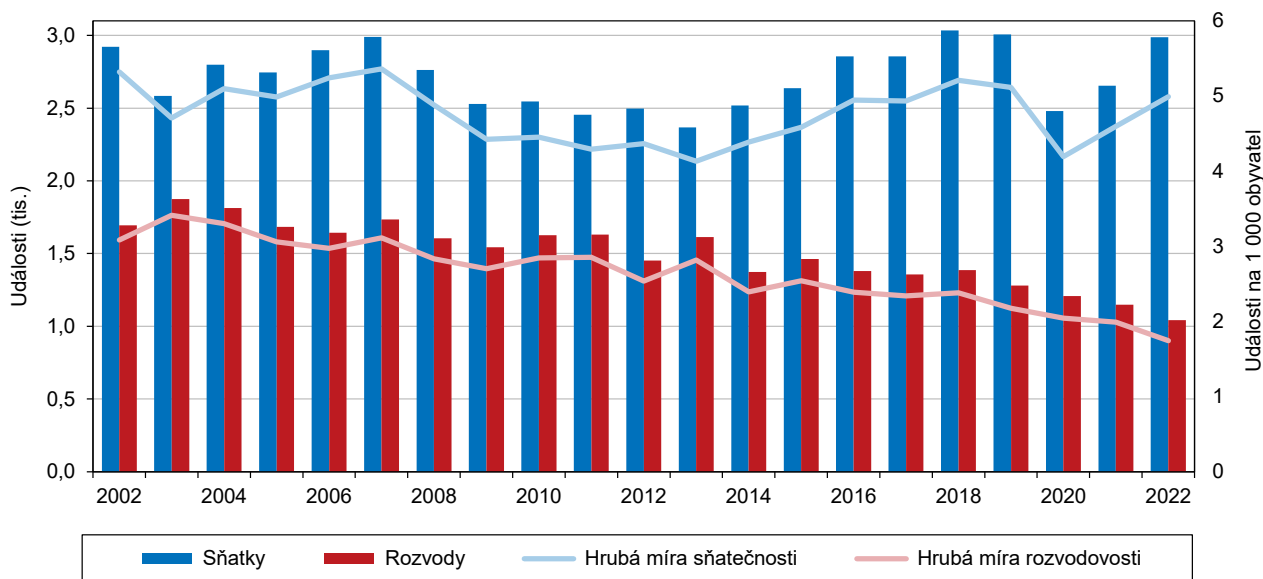
Mezi základní demografické ukazatele patří též **sňatky**. V roce 2022 bylo v Plzeňském kraji uzavřeno 2 987 sňatků, došlo tak k jejich nárůstu oproti roku 2021 (o 333, tj. o 12,5 %). K nejvyššímu nárůstu došlo v okresech Plzeň-město (o 134), Plzeň-jih (o 65) a Klatovy (o 64). Meziročně klesl počet sňatků jen na Domažlicku (o 6). Počet sňatků je nyní srovnatelný s roky 2018 (3 034) a 2019 (3 006).

Nejvíce manželství bylo v roce 2022 uzavřeno v okresech Plzeň-město (33,5 %), Plzeň-sever (13,7 %) a Klatovy (13,6 %), nejméně pak v okrese Rokycany (8,2 %). Průměrný věk ženicha při vstupu do manželství byl 38,5 let a nevěsty 35,7 let. Při prvním sňatku dosahoval věk ženicha v průměru 33,7 let a nevěsty 31,2 let. Do manželství vstupovali snoubenci převážně svobodní (v 61,4 % případů) a jednalo se o první sňatek (ženichové 71,1 % a nevěsty 72,2 %). Rozvedených bylo více než jedna čtvrtina (28,1 % u ženichů a 26,2 % u nevěst).

Graf 1.5 Sňatky a rozvody v Plzeňském kraji

Zdroj: ČSÚ

Počet rozvodů poklesl ve všech okresech

V Plzeňském kraji bylo v roce 2022 **rozvedeno** 1 043 manželství, tj. o 106 méně než v roce 2021. K meziročnímu poklesu došlo ve všech sedmi okresech kraje, nejvíce na Domažlicku (o 23) a na Plzni-severu (o 22). Rozvod bezdětných manželství představoval 41,5 %, s jedním nezletilým dítětem 29,3 % a se dvěma nezletilými dětmi 25,3 %. Ve zhruba 80 % případů se jednalo o rozvod první, a to u obou pohlaví. Průměrný věk při rozvodu v roce 2022 dosáhl 45,7 let u mužů a 42,4 let u žen. Z časové řady za posledních deset let lze zjistit, že se průměrný věk rozvádějících mírně zvyšoval v případě mužů i žen, jen v letech 2013 a 2018 došlo k lehkému poklesu. U 21,1 % mužů resp. 18,7 % žen se jedná o druhý rozvod. Z celkového počtu rozvodů v kraji bylo 27,3 % podáno na návrh ženy (oproti přechozímu roku zde došlo k nárůstu o 3,6 procentního bodu) a 56,6 % na společný návrh (pokles o 8,3 p. b.). V meziokresním porovnání bylo nejvíce manželství rozvedeno v Plzni-městě (327, tj. 31,4 %) a nejméně na Rokycansku (99, tj. 9,5 %).

Index rozvodovosti opět poklesl

Významným demografickým ukazatelem rozvodovosti je **index rozvodovosti**³. V roce 2022 dosáhl v Plzeňském kraji hodnoty 34,9. Tato hodnota je nejnižší od roku 1990, v meziročním srovnání klesl počet rozvodů na 100 sňatků o 8,4. K poklesu došlo dohromady ve všech čtrnácti krajích i v republice celkem (dokonce o 8,9). U tohoto indexu dosáhl Plzeňský kraj šesté nejnižší hodnoty v České republice, nejvyšší hodnota byla zaznamenána ve Středočeském kraji (44,1). Ve srovnání s republikovým průměrem je hodnota indexu rozvodovosti v regionu nižší o 1,3. V rámci kraje byl tento index nejvyšší v okrese Rokycany (40,6) a naopak nejnižší

³ Počet rozvodů připadajících na 100 sňatků

v okrese Plzeň-město (32,7). K nejvýraznějšímu meziročnímu poklesu došlo v okrese Plzeň-jih (o 13,9) a Klatovy (o 12,5).

Počet živě narozených dětí poklesl

Jedním z hlavních ukazatelů ovlivňujících přirozenou měnu obyvatelstva je počet **živě narozených** dětí za dané období a ve sledované oblasti. V průběhu roku 2022 se v kraji živě narodilo 5 509 dětí, což představuje ve srovnání s předcházejícím rokem pokles o 424 osob. Z genderového pohledu bylo téměř stejné zastoupení chlapců (50,6 %) i dívek (49,4 %) a tato tendence se projevovala i po celé desetiletí. Variabilitu vývojového trendu nejlépe dokazuje relativní ukazatel **porodnosti**⁴, který dosáhl v roce 2022 hodnoty 9,2 ‰. Průměrný věk matky při narození dítěte byl v tomto roce 30,7 let. V průběhu uplynulého desetiletí docházelo k posunu ve věkových kategoriích žen-matek. Ve věkové kategorii 25–29 let se počet rodiček snižoval i zvyšovat, v roce 2021 došlo k meziročnímu navýšení o 5,8 % a v roce 2022 naopak ke snížení o 11,5 %. Ve věkové skupině 30–34 let byl podíl rodiček nejvyšší a jejich počet kolísal. V roce 2022 v této věkové skupině porodily ženy 35,9 % dětí z celkového počtu živě narozených.

Počet dvojčat se snížil

Z živě narozených dětí v regionu bylo 46,8 % prvorozených, 39,2 % druhorozených a 14,0 % bylo v pořadí třetí a další. Průměrný věk matky při narození prvního dítěte se zvýšil od roku 2013 o 0,9 roku na 29,1 let. Z celkového počtu živě narozených se v roce 2022 narodilo 49,9 % dětí manželským párům a 50,1 % dětí rodičům mimo manželství. Dvojčat bylo v kraji od roku 2005 nejméně v roce 2019 (jen 62), od roku 2010 jejich počet téměř stále klesal (jen lehký nárůst v roce 2015 a 2018), v roce 2020 došlo k nárůstu o více než polovinu (na 94), ale v roce 2021 i v roce 2022 už došlo opět k poklesu jejich celkového počtu, a to na 79 resp. na 70.

Hodnota úhrnné plodnosti meziročně klesla

Úhrnná plodnost⁵ prošla za posledních deset let proměnlivým vývojem a vypadalo to, že dochází k jejímu ustálení. V roce 2022 však dosáhla v Plzeňském kraji hodnoty 1,619, což znamená proti předcházejícímu roku celkem značný pokles (o 9,6 %). V průběhu sledovaného období od roku 2013 tento ukazatel stále mírně rostl, v roce 2020 došlo k poklesu (o 0,8 %), pak k nárůstu a nyní zase ke snížení jeho hodnoty.

Podíl živě narozených dětí mimo manželství na celkovém počtu živě narozených se mírně snížil

V Plzeňském kraji se narodilo v roce 2022 v manželství 2 749 dětí, tj. 49,9 % z živě narozených dětí celkem. **Mimo manželství** se narodilo 2 760 dětí, tj. 50,1 %. V meziročním srovnání počet živě narozených dětí mimo manželství poklesl o 185 (tj. o 6,3 %). Podíl dětí narozených mimo manželství na živě narozených celkem rostl v retrospektivním pohledu až do roku 2018. V roce 2009 činila hodnota tohoto podílu pouze 40,9 %, v roce 2018 již 51,6 %, po dlouhé době v roce 2019 mírně klesl a teď již třetím rokem lehce stoupá (meziročně o 0,5 procentního bodu). V dosaženém podílu živě narozených mimo manželství se pohybuje Plzeňský kraj o 1,9 p. b. nad republikovým průměrem (48,2 %) a řadí se tak na sedmé místo v mezikrajském porovnání. Nejvyšší hodnoty dosáhl Ústecký kraj (62,7 %) a nejnižší Hl. město Praha (jen 41,0 %).

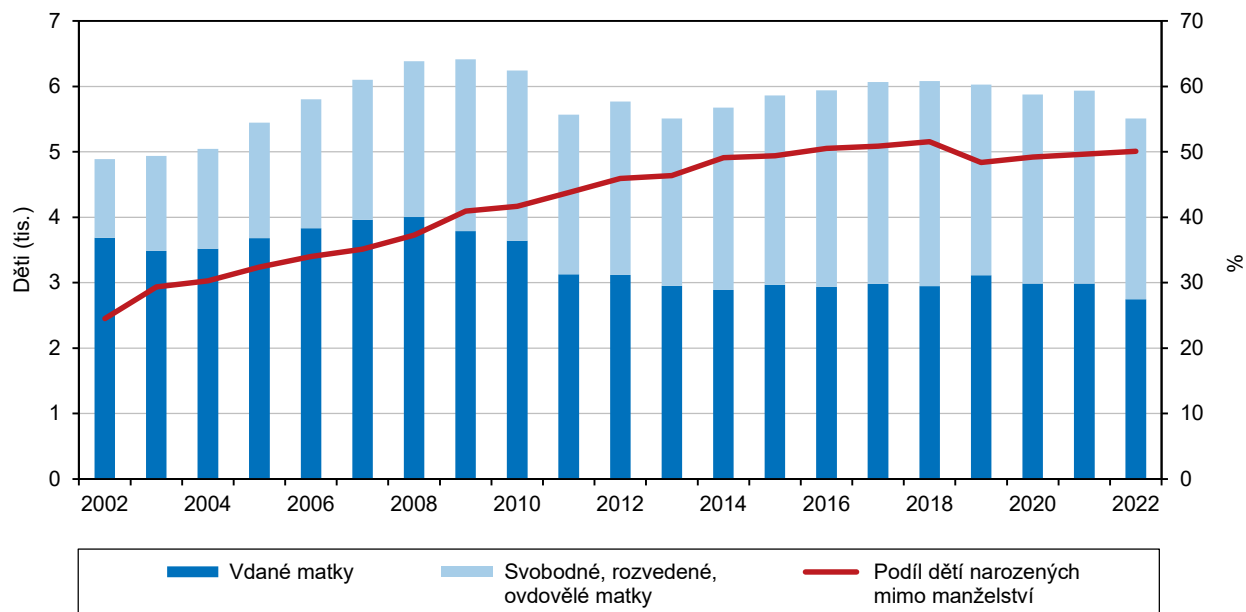
⁴ Živě narozené děti na 1 000 obyvatel středního stavu

⁵ Počet živě narozených dětí v přepočtu na jednu ženu v reprodukčním věku 15–49 let

Graf 1.6 Živě narozené děti podle rodinného stavu matky a podíl dětí narozených mimo manželství v Plzeňském kraji

Zdroj: ČSÚ

Počet potratů v kraji na tisíc obyvatel středního stavu byl nižší než v ČR celkem

V roce 2022 bylo v Plzeňském kraji provedeno 1 370 **potratů**, v meziročním srovnání to znamená mírný nárůst (o 16 potratů). Počet potratů v desetileté časové řadě spíše klesá s občasnými výkyvy. Na tisíc obyvatel středního stavu bylo tedy zaznamenáno v kraji 2,3 potratů, což je o 0,3 méně než v celé ČR. Počet umělých přerušení těhotenství dosáhl hodnotu 703 (proti roku 2021 vzrostl o 138) a tvořil 51,3 % ze všech potratů. Nejčastěji docházelo k potratům ve věkové kategorii 25–39 let (72,8 % z celkového počtu potratů) a nejvíce u svobodných (52,8 %) a vdaných (37,8 %) žen. U necelé pětiny žen docházelo k umělému přerušení těhotenství ze zdravotních důvodů (17,1 %). Z celkového počtu potratů připadalo v roce 2022 na potraty samovolné 43,0 %, meziročně se jejich počet snížil o 104 potratů.

Index potratovosti se zvýšil

Pokles s mírnými výkyvy během desetileté časové řady zaznamenal i **index potratovosti**⁶. Zatímco v roce 2013 dosahoval hodnoty 41,2 potratů na 100 narozených, v roce 2022 již jen 24,8 (tedy o 16,4 potratů na 100 narozených méně). Ve srovnání s předchozím rokem se však index potratovosti opět lehce zvýšil, a to o 2,0 potratů na 100 narozených. Hodnota tohoto ukazatele za celou republiku pak byla vyšší o 2,3 a v mezikrajském porovnání jsme se zařadili na desátou pozici.

Počet zemřelých se tentokrát meziročně snížil

Úmrtnost⁷ je vedle porodnosti další ze základních složek demografického vývoje. V Plzeňském kraji v roce 2022 zemřelo 6 698 osob. V porovnání s předchozím rokem to byl pokles o 1 214 osob, tj. o 15,3 %. Z genderového pohledu tvoří úmrtí mužů i žen zhruba stejný podíl, mírně převažují muži (51,3 %). Rozdílný je však vývoj ve věkových skupinách. Ženy se v porovnání s muži dožívají vyššího věku, a proto jich umírá více ve vyšší seniorské kategorii (65 a více let), za rok 2022 to bylo 89,3 %. Mužů v této kategorii zemřelo o 9,3 procentních bodů méně (80,0 %). Rozdíl mezi muži a ženami lze zaznamenat i v kategorii produktivního věku (15–64 let), kde podíl zemřelých žen dosahuje 10,4 %, podíl mužů je naopak vyšší (19,7 %). Dle

⁶ Počet potratů celkem na 100 narozených dětí

⁷ Počet zemřelých na 1 000 obyvatel středního stavu

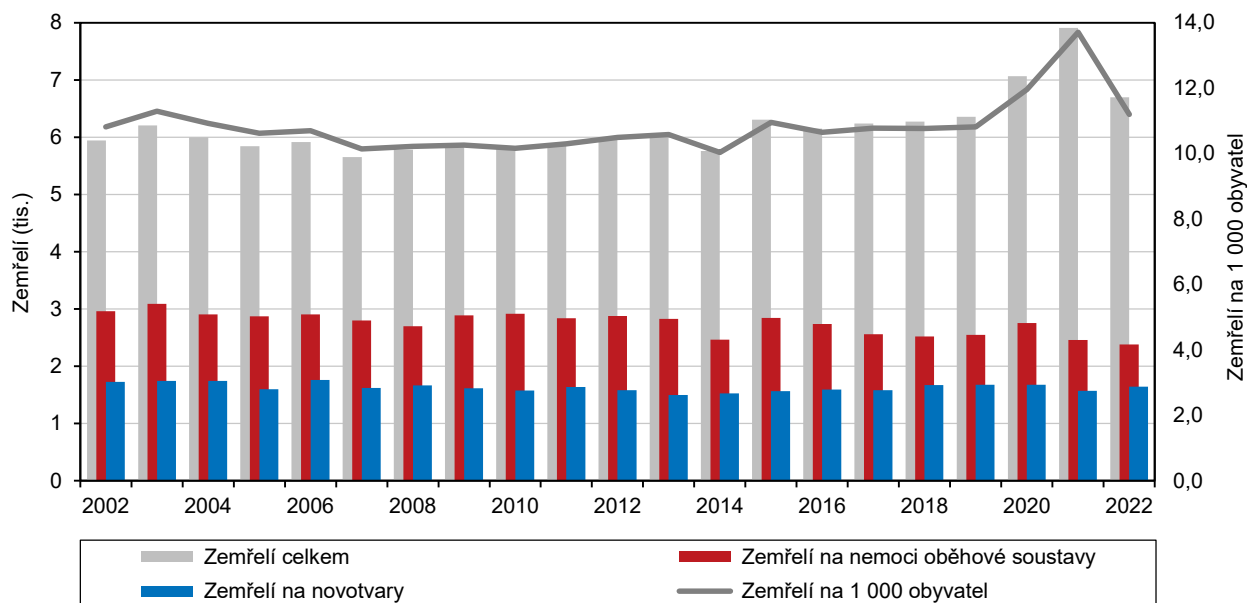
pětiletých věkových kategorií bylo nejvíce zemřelých mužů ve věku 75–79 let (17,8 %) a žen ve věku 85–89 (18,6 %). Hlavním důvodem úmrtí mužů zejména mladších ročníků je poměrně rizikovější způsob života. Muži v porovnání s ženami dosahují většího počtu tragických úmrtí, vykonávají častěji fyzicky náročnější práci. Ženy v porovnání s muži mají v důsledku péče o potomstvo odolnější organismus a na rozdíl od mužů bývají pečlivější v preventivních lékařských prohlídkách.

Nejčastějšími příčinami úmrtí jsou nemoci oběhové soustavy a zhoubné novotvary

Nejčastějšími příčinami úmrtí jsou nemoci oběhové soustavy (ischemické choroby srdeční, cévní nemoci mozku, infarkt myokardu apod.) a zhoubné novotvary, toto lze pozorovat ve všech krajích ČR. Z celkového počtu zemřelých v regionu činily nemoci oběhové soustavy 35,6 % a novotvary 24,6 %. Ačkoli celkový počet zemřelých byl mírně vyšší u mužů (51,3 % ze všech zemřelých) a jejich počet převažoval i u zemřelých na novotvary (o 4,1 procentního bodu), ženy převažovaly v počtu zemřelých na nemoci oběhové soustavy (o 2,9 p. b.). Také v meziokresním porovnání je nejčastější příčinou úmrtí nemoc oběhové soustavy a na druhém místě novotvary. Nejvíce zemřelých v kraji bylo v okresech Plzeň-město a Klatovy, nejméně pak na Tachovsku.

Graf 1.7 Zemřelí v Plzeňském kraji

Zdroj: ČSÚ

Na covid-19 zemřelo v kraji nejvíce obyvatel v okrese Plzeň-město

I v roce 2022 lze bohužel porovnat **počty zemřelých na covid-19**. V Plzeňském kraji jich bylo celkem 388, z toho nejvíc v okresech Plzeň-město (146, tedy 37,6 %), Plzeň-sever (59, tj. 15,2 %) a Plzeň-jih (57, tj. 14,7 %). Nejméně osob na tuto nemoc zemřelo na Domažlicku (jen 4,4 %). V České republice zemřelo v roce 2022 na covid-19 celkem 6 035 osob, v Plzeňském kraji to bylo tedy 6,4 % z ČR celkem. Z ostatních krajů bylo nejvíce úmrtí na tuto nemoc zaznamenáno v Jihomoravském (13,6 %), Středočeském (11,7 %) a Moravskoslezském kraji (11,5 %). Naopak nejméně zemřelých dle zmíněné příčiny bylo v krajích Karlovarském, Vysočina a Libereckém. Plzeňský region se zařadil na šesté místo v mezikrajském porovnání.

Kojenecká i novorozenecká úmrtnost má proměnlivý vývoj

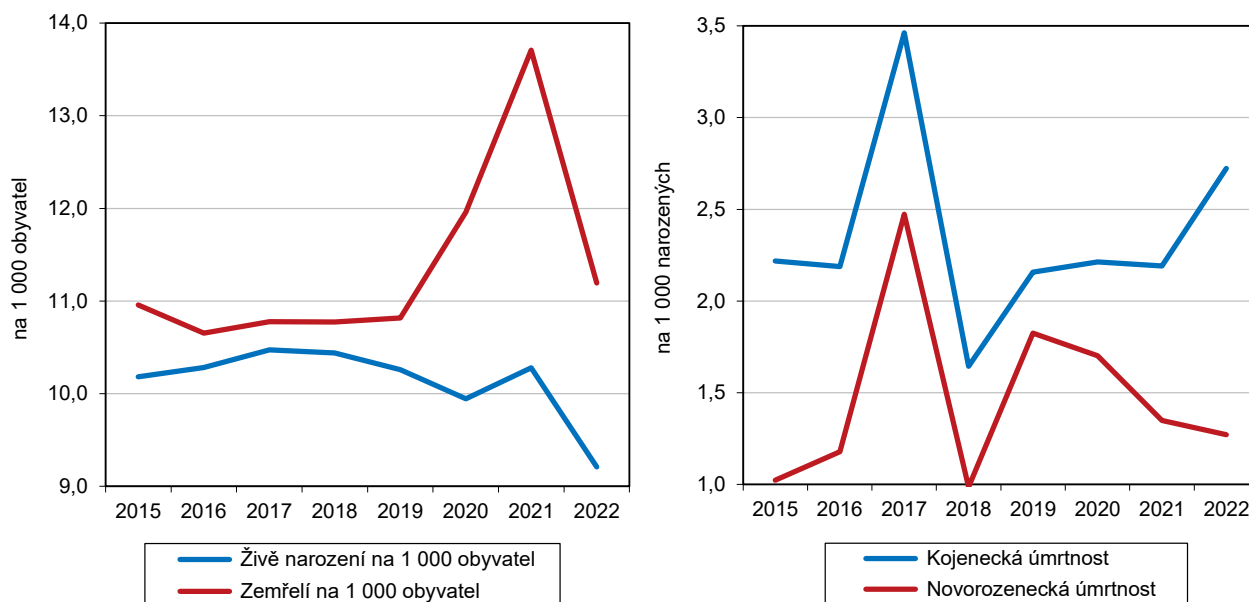
V souvislosti s dětskou složkou obyvatelstva je nutno též zmínit **kojeneckou úmrtnost** (zemřelí do 1 roku na 1 000 živě narozených) a **novorozeneckou úmrtnost** (zemřelí do 28 dnů na 1 000 živě narozených). Oba ukazatele mají v desetileté časové řadě velmi proměnlivý vývoj se značnými výkyvy.

Z meziročního srovnání vyplývá, že kojenecká úmrtnost vzrostla (o 0,5 procentního bodu) na 2,7 ‰ a současně leží o 0,5 procentního bodu nad republikovým průměrem (2,3 ‰). Novorozenecká úmrtnost dosáhla v roce 2022 hodnoty 1,3 ‰, což představuje ve srovnání s rokem 2021 pokles o 0,1 procentního bodu. Dosažená hodnota se pohybuje mírně nad hranicí republikového průměru (o 0,04 bodu).

Graf 1.8 Porodnost a úmrtnost, novorozenecká a kojenecká úmrtnost v Plzeňském kraji

Zdroj: ČSÚ

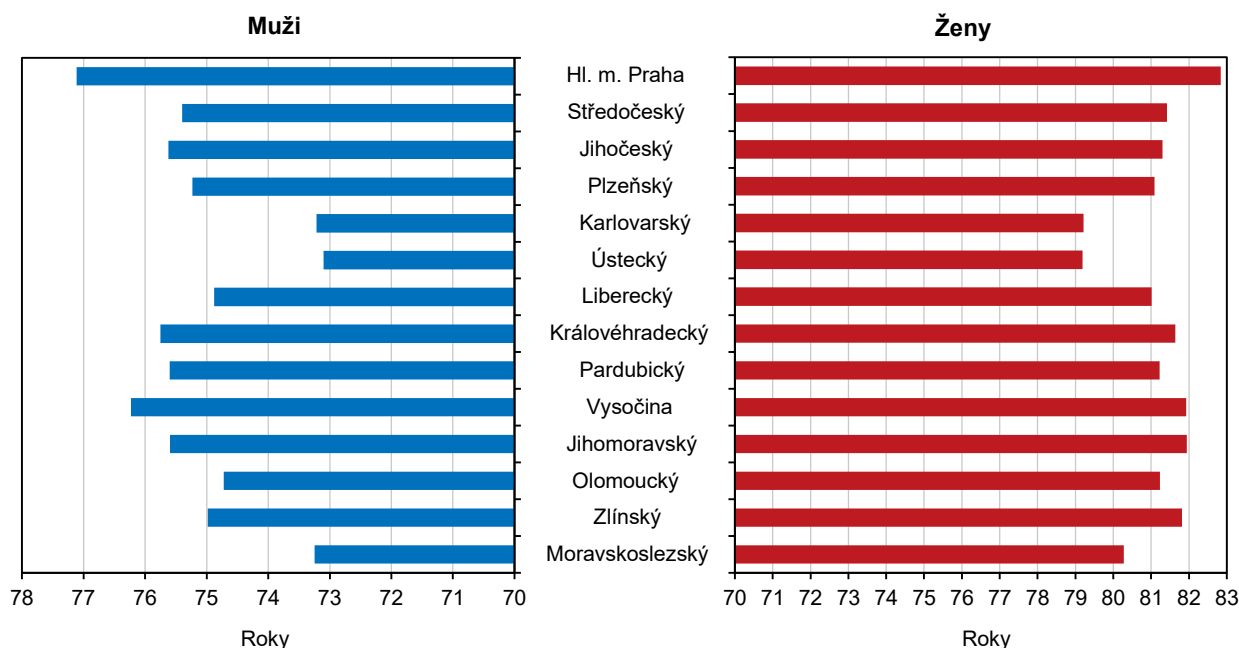
Naděje dožití vzrostla u obou pohlaví

Ukazatel **naděje dožití**⁸ sice zaznamenal po dlouholetém rostoucím trendu v roce 2021 mírný pokles, ale v roce 2022 opět nárůst. Naděje dožití při narození činila v regionu u mužů 75,23 let a u žen 81,09 let. Oproti roku 2013 se v roce 2022 naděje dožití při narození u mužů o 0,36 roku snížila a u žen 0,02 roku zvýšila. Meziročně však u obou pohlaví vzrostla.

⁸ Počet let, která pravděpodobně ještě prožije osoba právě x-letá za předpokladu, že po celou dobu jejího dalšího života se nezmění řád vymírání zjištěný úmrtnostní tabulkou (střední délka života)

Graf 1.9 Naděje dožití při narození podle pohlaví podle krajů v letech 2021–2022

Zdroj: ČSÚ

Věková struktura, index stáří

Věková struktura obyvatel v kraji je ovlivňována i charakterem migrace

Vedle přirozené měny obyvatelstva ovlivňuje populační vývoj zásadním způsobem **migrace**. V posledních letech byl přirozený úbytek obyvatelstva kompenzován migračním přírůstkem. Migrující osoby, které hledají v regionu nové pracovní příležitosti, ovlivňují především věkové složení ekonomicky produktivního obyvatelstva. V případě migrace celých rodin působí též na věkovou strukturu dětské složky obyvatelstva. Na migračním přírůstku se podílely především osoby ve věku 15–64 let, které tvořily 78,0 % z celkového migračního přírůstku. Děti ve věku 0–14 let představovaly 19,3 % a senioři ve věku 65 let a více 2,7 %. V migračním přírůstku podle pohlaví došlo ke změně, tentokrát převažoval podíl žen nad muži. Z celkového migračního přírůstku tvořily ženy 60,2 % a podíl mužů jen 39,8 %.

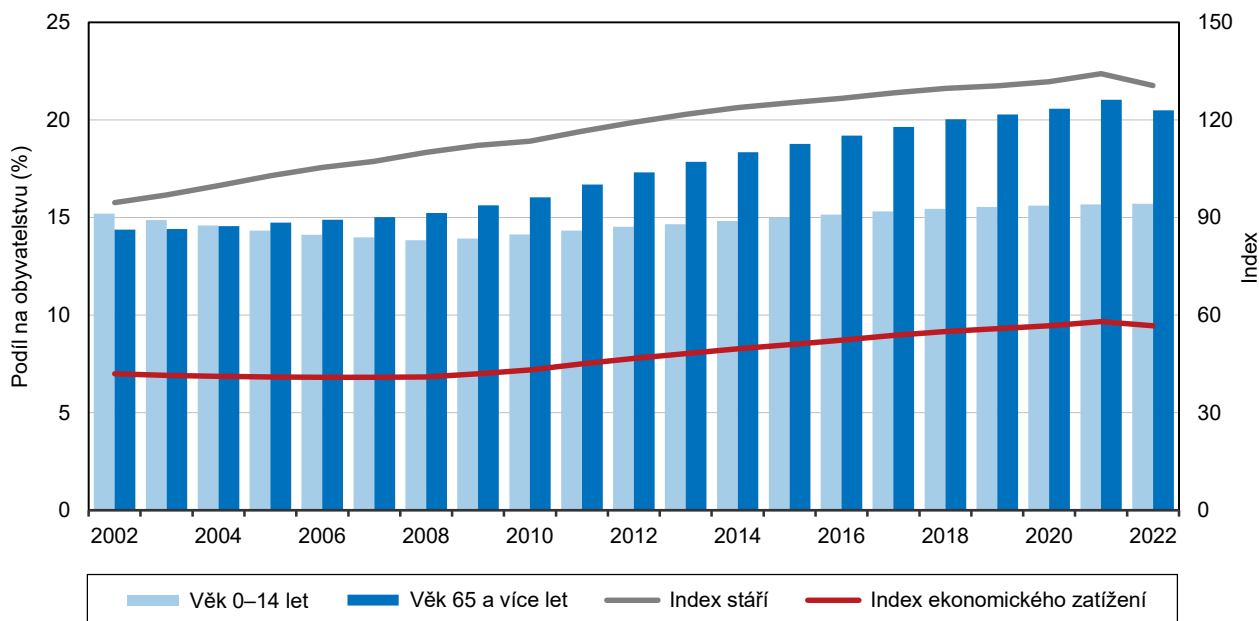
Počet obyvatel v produktivním věku vzrostl ve všech sedmi okresech kraje

Z celkového počtu 605 388 obyvatel v Plzeňském kraji bylo 95 060 dětí ve věku 0–14 let, tj. 15,7 % z celkové populace regionu. Ve srovnání s předchozím rokem došlo v této věkové kategorii ke zvýšení o 4 347 dětí, tj. o 4,8 %. Během posledních deset let se v této **věkové skupině** projevoval rostoucí trend, který byl v ještě vyšší míře zaznamenán v kategorii seniorů (65 a více let). K 31. 12. 2022 žilo na území kraje 124 132 seniorů, což znamená v meziročním srovnání o 2 339 (tedy o 1,9 %) více. Od roku 2008 se naopak projevoval klesající trend ve skupině osob produktivního věku (15–64 let). Ačkoli v roce 2019 se stav proti předcházejícímu roku v této kategorii mírně zvýšil, a to o 1 306 osob, tj. o 0,3 %, v roce 2020 i 2021 došlo k poklesu. V roce 2022 se počet osob v produktivním věku zvýšil dokonce o 19 995 (tj. o 5,5 %) na 386 196. K nárůstu došlo ve všech okresech, nejvýrazněji v okrese Plzeň-město a Tachov, nejméně na Domažlicku a Rokycansku. Navýšení v okrese Plzeň-město (celkem o 10 390 osob) tvořilo 52,0 % z celkového nárůstu kraje.

Graf 1.10 Věková struktura a věkové indexy obyvatel v Plzeňském kraji (stav k 31. 12.)

Zdroj: ČSÚ

Nejvyšší průměrný věk byl v okrese Klatovy

V roce 2022 dosáhl **průměrný věk** obyvatel Plzeňského regionu výše 42,8 let (u mužů 41,5 let a u žen 44,0). V retrospektivním pohledu z hlediska desetileté časové řady se jedná o přerušení dlouhodobého rostoucího trendu, neboť došlo k poklesu v kraji celkem i dle pohlaví. Dosažený průměrný věk v celé ČR je o 0,2 let nižší než v našem regionu hlavně u mužů (o 0,4 let). V rámci kraje byl nejvyšší průměrný věk zaznamenán v okresech Klatovy (44,1 let) a Rokycany (43,0 let). Naopak nejnižší průměrný věk byl v okrese Tachov (41,8 roku).

Základním indikátorem stárnutí populace je index stáří

Základním indikátorem procesu stárnutí populace je **index stáří**⁹. V meziokresním srovnání nejvyšších hodnot dosahovaly okresy Klatovy (153,0), Plzeň-město (131,9) a Domažlice (131,8). Naopak nejnižší hodnoty vykazují okresy Tachov (115,9) a Plzeň-sever (117,7). V kraji celkem dosáhl index stáří hodnoty 130,6 výrazně přesahující republikový průměr (126,1), a to o 4,5. Oproti roku 2021 došlo k poklesu výše indexu o 3,7.

Index ekonomického zatížení se meziročně snížil

Index ekonomického zatížení¹⁰ dosahoval v roce 2022 v Plzeňském kraji hodnoty 56,8, což představuje v meziročním srovnání pokles o 1,3. V retrospektivním pohledu měl vývoj tohoto ukazatele rostoucí tendenci. V meziokresním srovnání se nejvyšší hodnota tohoto indexu vyskytuje u okresů, které mají i vyšší index stáří. Jsou to okresy Klatovy (59,8), Rokycany (58,6) a Plzeň-jih (58,2). Relativně nejnižší index ekonomického zatížení má v rámci kraje okres Tachov (50,1). Plzeňský kraj celkem je s hodnotou tohoto indexu mírně pod celorepublikovým průměrem (o 0,9).

⁹ Poměr seniorské složky (65 a více let) na 100 osob dětské složky (0–14 let)

¹⁰ Poměr seniorů a dětské složky populace k ekonomicky aktivní části populace (15–64 let)

Graf 1.11 Věkové složení obyvatel Plzeňského kraje v letech 2012 a 2022

Zdroj: ČSÚ

